

Eredeti vagy hamis a Bildung-vidámpark?

A berlini Pergamon-múzeumról

A berlini Pergamon-múzeumba belépve – habár ez sok más európai vagy amerikai múzeumra is igaz lehet – akarva-akaratlanul eszünkbe juthat Gadamer híres múzeumkritikája. Ennek lényege, hogy a múzeum számtalan előnye és pozitív tulajdonsága mellett egyrészt egymás mellé helyezi különböző korok és kultúrák termékeit, műalkotásait, el nem ismerve őket a maguk különbözőségében, másrészt végérvényesen kiragadja őket eredeti térbeli és időbeli kontextusukból. E kontextusfosztás pedig visszavonhatatlanul meg is csonkítja magát az adott műalkotást.

A Pergamon-múzeum ékes példa erre. A derék művelődésre, németesen Bildungra szomjas turista alig lép be a Múzeumsziget talán legimpozánsabb részének előcsarnokába, máris a névadó kőről kőre lebontott, Németországba szállított, majd a múzeumban újra felépített, s az épületbe visszavonhatatlanul beépített pergamoni oltár fogadja. Mindez a kultúrát szerető és tisztelő európai közönségnek jó, mert nem kell a műemlék eredeti helyére zarándokolniuk, hogy láthassák, ugyanakkor rossz, hiszen nem tudni, az építmény melyik része valódi, melyik része rekonstrukció. Kicsit odébb ugyanebben a helyzetben láthatjuk a milétoszi piactér előcsarnokának homlokzatát. Teljes

épületrész, kőről kőre a helyén, visszavonhatatlanul a múzeumépület testébe implantálva. Értsd: ezt már innen nem viszi sehová, legfeljebb múzeumostul. A múzeum csúcsa persze a pár teremmel arrébb felállított babiloni Istár-kapu, a hozzá tartozó felvonulási út egy részével együtt. Derék németjeink nem voltak szívbajosak - mikor még lehetett, azaz voltak gyarmatbirodalmak, ám nem voltak még megfelelő nemzetközi egyezmények, téglánként elbontották a gyönyörű, világhíres építményt, majd cirka ötezer kilométert utaztatva felállították Berlin szívében, hogy egész Európa, de persze elsősorban a művelődni vágyó német polgárság megtekinthesse. Az eredmény: egyrészt egy nagyszabású, világtörténelmi jelentőségű emlékeket őrző múzeum, másrészt egy kissé hatásvadász, az antik világ műemlékeit eredeti kontextusukból kiszakító, majd őket hollywoodi díszletekhez hasonlóan rekonstruáló Bildung-vidámpark. Ellentmondásos létesítmény, s főleg a megtekintése ellentmondásos kulturális és esztétikai tapasztalat. Ott is vagyunk és nem is vagyunk ott, amit látunk, egyszerre valódi műemlék és díszlet, valóság és szemfényvesztés egyazon pillanatban. Példának okáért az Istár-kapu jórészt azokból a színes agyagtéglákból áll, amelyekből valaha Babilon felvonulási útjának végén is díszelgett, ebből a szempontból nyilván kétségtelenül eredeti műemlékről van szó. Másrészt a téglák újrendezése feltehetőleg meglehetősen önkényes módon történt, így amit látunk, az voltaképp csak alapanyagát tekintve eredeti, de alkotóelemei elrendezését illetően rekonstrukció, tehát egy kis túlzással és rosszindulattal hamisítvány. Hamisítvány, mellyel a

jóhiszemű, meghökkent, csodálkozni alig győző múzeumlátogató turista szemét kiszúrják.

Felvetődik a kérdés: voltaképpen mihez is van jogunk a kulturális emlékeket, történelmi örökséget illetően? Szabad-e antik műalkotásokat, akár egész épületeket a helyükről elhordani, majd több ezer kilométer távolságban újra felállítani, mindezt a múlt megőrzése és az igencsak nemes Bildung jegyében? E kérdésekre a válasz nyilvánvalóan nem egyszerű vagy egyértelmű, sőt, ami azt illeti, többféle válasz is adható. Egy biztos: a kulturális örökséget sikerült megóvnunk (nekünk, európaiaknak, ezért a többes szám), az már persze más kérdés, hogy amit többek között a berlini múzeumban kulturális örökség címén láthatunk, nem egészen a mi kulturális örökségünk, hanem olyan országoké, ahonnét a derék európaiaknak volt képe teljes épületrészeket elemelni és a saját kontinensükre plántálni.